

DĀNA – ŠTEDROST

„Práce pro blaho druhých.“
Sutta-nipāta

Je deset transcendentních dobrých vlastností, které se v pálijštině nazývají *pāramī*, a které každý *bodhisatta* pěstuje, aby získal nejvyšší osvícení - *sammā-sambuddhatta*. Jsou to: štědrost (*dāna*), morálka (*sīla*), odříkání (*nekkhamma*), moudrost (*paññā*), energie (*virīya*), trpělivost (*khanti*), opravdovost (*sacca*), rozhodnost (*adhitthāna*), dobrotivost, (*mettā*) a rovnocennost, vyváženost (*upekkhā*).

Podle komentáře *Cariyā-pitaky* jsou *pāramī* ony dobré vlastnosti, které jsou pěstovány se soucitem, řízeny rozumem, neovlivněny sobeckými motivy a neposkvřeny špatným názorem a všemi pocity samolibosti. Činy *bodhisattvy* jsou absolutně nesobecké, jelikož jsou inspirovány jedině soucitem ke všem bytostem. Tak neomezená je jeho láska a tak všechno prostupující je jeho nekonečný soucit, že bez ustání během řady jeho nespočetných životů se snaží zmírnit utrpení, povýšit k vyšší úctě chudého a nízkého, a pomoci potřebnému všemi možnými způsoby.

Nehledá potěšení v nestřídmosti, pokud jeho méně šťastní bratři a sestry jsou ponořeni do bídy. Aby zmenšil utrpení, neváhal by obětovat svoje nejmilovanější vlastnictví - nevyjímaje samotný život, jak ukazuje příběh ve *Vyāghri-jātace*.

Se srdcem plným soucitu pracuje pro blaho a štěstí všech bytostí, ač je vždy veden rozumem. Je šlechetně obdařen všemi podstatnými vlastnostmi jak rozumu, tak citu v jejich plném rozvoji, vlastnostmi, které jsou věnovány službě světu ve velkém. Ve své službě druhým *bodhisatta* není aktivizován přáním po moci nebo světském vlastnictví. Jelikož ví, že dobrá pověst přichází nevyhledávána k tomu, kdo si ji zaslouží - proč by ji sledoval? Ve svých motivech je plně altruistický a egoismus nehraje žádnou roli v jeho nezištné činnosti.

„Ať si přívrženci i mniši myslí, že jsem toto vykonal sám. U každé práce, velké či malé, ať uvádějí mne. Taková je snaha pošetilce. Jeho přání i pýcha vzrůstá,“ konstatuje *Dhammapada* (v. 74). Tak úzké a sobecké snahy do mysli *bodhisattovy* nevstupují.

DĀNA

Dāna neboli štědrost je prvou *pāramī*. Dárci poskytuje dvojí přínos: utlumení nemorálních myšlenek sobectví a současně rozvinutí čistých myšlenek nesobectví. „Žehná tomu, kdo dává, i tomu, kdo bere.“ *Bodhisatta* se nestará, zda podarovaný opravdu v nouzi je či není, neboť jeho jediným účelem je pěstování štědrosti - tak jak činí - je vyloučit žádostivost, která v něm leží skryta. Radost ze služby, její průvodní štěstí a zmírnění utrpení, jsou druhým přínosem štědrosti.

V šíření své lásky s abnormální štědrostí nečiní rozdíl mezi jednou bytostí a druhou, ale užívá rozumného rozlišování v této štědrosti. Jestliže například opilec by hledal jeho pomoc a jestliže by byl přesvědčen, že opilec by jeho daru zneužil, *bodhisatta* by ji bez váhání odmítnul, neboť pak špatně umístěna štědrost by nevytvářela *pāramī*.

Kdyby někdo hledal jeho pomoc pro poctivý účel, potom místo předstírání nutného vzezření důstojnosti nebo projevu falešné okázalosti, jednoduše by vyjádřil svůj hluboký závazek za poskytnutou příležitost a ochotně a skromně by poskytl veškerou možnou pomoc. Nikdy by ji však nepovažoval za svoji zásluhu, jako výhodu poskytnutou druhému, aniž by se vůbec někdy díval na člověka jako na svého dlužníka za poskytnutou službu. Zajímá se pouze o dobrý čin, nikoliv však o cokoli z něho vyvěrajícího. Neočekává za to žádnou odměnu, ba ani netouží po růstu dobré pověsti z toho.

Bodhisatta, ač vždy připraven pomoc poskytnout, zřídka -jestli vůbec - se sníží, aby nějakou požadoval. *Brahmadatta-jātaka* (c. 323) vypráví, že jednou *bodhisatta* žil asketickým životem v parku jistého krále, který jej denně navštěvoval a staral se o jeho potřeby. Po dvanáct dlouhých let však se zdržoval toho, aby požádal o laskavé věnování páru sandálů a slunečníků z listů, ač byly tak nicotné. Když se ho král na jeho zvláštní, ale skromný postoj dotázal, odpověděl: „*Ti, kdo prosí, pane Pañcālo, jsou ochotni plakat, ti, kdo odmítají, jsou náchylní opět plakat.*”

Hojně rozdává druhým, bez ohledu na kastu, vyznání nebo barvu i když pro sebe nazpět nic neočekává. Typický rys jeho mysli je dokonalá spokojenost. *Bodhisatta* pěstuje tuto ctnost štědrosti do takového rozsahu, že je připraven vzdát se nejen bohatství a jiného milovaného vlastnictví, ale i svého království, svých údů a dokonce i svých dětí a ženy; je vždy ochoten obětovat svůj život, kdykoliv by taková oběť mohla prospět lidstvu.

Vessantara-jātaka (c. 547) vypráví, jak - když byl pouhým dítětem ve věku osmi let - Vessantara uvažoval s celou upřímností: „*Kdyby někdo potřeboval mé srdce, rozřízl bych svoji hrud', vytrhnul je a dal mu je; kdyby někdo potřeboval moje oči, vyloupl bych je a dal mu je; kdyby někdo potřeboval moje maso, odřízl bych, co by potřeboval.*” *Vyāghri-jātaka* barvitě líčí příhodu, v níž ochotně a s radostí obětuje svůj život pro dobro a štěstí druhých.

* * *

S tématem *bodhisattova* způsobu pěstování *dāny* se vyskytuje zajímavá zpráva v jednom důležitém textu komentáře k *Cariyā-pitace*.

Když daruje potravu, zamýšlí tím *bodhisatta* obdařit příjemce dlouhým životem, krásou, štěstím, silou, moudrostí a nejvyšším plodem - *nibbānou*.

Dává žiznivým bytostem pít za účelem uhašení žizně vášně; části oděvu k získání morálního studu a morální bázně; vozidla pro kultivování psychických sil; vůně pro vycítění morálky (*sīla*); věnce a masti pro dosažení jasů náležející ctností *Buddhy*; sedátka pro získání sezení v osvětlení; ubytování s nadějí sloužit jako útočiště pro svět; světla k získání pěti druhů očí, totiž fyzické oko, oko moudrosti, božské oko. *Buddhovo* oko a oko vševědouce; tvary pro obdaření *Buddhovou* aurou; zvuky pro pěstování hlasu tak sladkého jako hlas Bráhmův; chuti, aby mohl být milý všem; doteky pro dosažení jemného organismu *Buddhy*; lék kvůli neumírání (*nibbāna*), osvobozuje otroky, aby vysvobodil lidi ze zajetí vášní; vzdává se dětí, aby rozvinul otcovský cit vůči všem; vzdává se manželek, aby se stal pánem světa; vzdává se království, aby zdědil království spravedlnosti. Vedle odhalení altruistického postoje *bodhisatty*, tyto vznešené snahy prozrazují jeho nezištné úsilí o zlepšení lidstva.

V tradičních buddhistických zemích se *dāna* vztahuje zejména na obdarování mnichů a mnišek jídlem, rouchy a věcmi potřebnými ke každodennímu životu. V těchto zemích je také běžné, že děkuje nejen obdarovaný ale i dávající, protože mu obdarovaný poskytl příležitost vykonat záslužný čin. Mniši a mnišky dávají laikům dar Dhammy (*dhammadāna*) a pronesou krátké recitace *anumodanā* (vyjádření a sdílení radosti).

Pāramī = *pāram* - za (tj. *bodhi* - osvětlením) + *ī* - jít. Doslova to znamená to, co uschopňuje člověka, aby šel na druhý břeh.